

Ўитёнүсем хамәр аләра

Проект Чәваш Республикн цифра аталанәвәпе информация политикин тата массәллә коммуникациясен министрствин пулшәвәпе пурнаса кәрсе пырать

Чәваш Енён социаллә пурнасаёпе экономика аталанәвөн 5 сүл-ләх комплекслә программине анлән сүтсе яврәмәр. Сирәпләтнә программәпа ытти сферәсенчи – экономика, промышленноса, строительствәра, ял хушаләхәнче, сывләх сыхлавәнче, вөрәнүре, культурәра паян тата сывәх сүлсенче пурнаса кәртекөн ёссем пурте юлашкинчен пурнаса шайне үстөрме тивёс.

«Пирён умра тәракан төллөв – сынсене хәйсен ёс-хәлне суйлама пулшәсси», – тесе паләртнә республикән ёслев министрствин анлә коллегийәнче.

Республикәри пәчәк бизнес чылай чухне экономика үсәмән хәвәртләхне, пәтәм регион продукчән тытәмне паләртать. Паян пәчәк тата вәтам бизнес представителёсем республикәри ёсleme пултаракан халәхән пәрре виссәмеш яхән пайне ёспе тивёстерөсә. Асаннә сөкторән пәтәм регион продуктәнчи түпи 32 процент ытла.

Пирён умра предпринимательсен сөнә әрәвнә йөркелессипе сыхәннә уйрам төллөв тәрәт. Предприниматель ёс-хәлне хастар чунлә та сирәп төллөвлә сәмрәксене явәстармалла. Сак төллөвпе «Предприниматель азбуки», «Паян студент – ыран

предприниматель» вөрентү программисем пурнаслана сәсә. Анча кашниөх предприниматель пулма пултарайманнине лай-ләх әнланатпәр. Сакән валли йәрәләх, пултарула, төвөткөл-ленме хәтәр пулни, хәв ёсүшөн тата хәв ёспе тивёстерөкөн сынсәмшән явапләха туйса тәни кирлө.

Пәчәк тата вәтам предпринимательләх субьектөсем патән-че ёслекөнсен йышнә 2020 сүлти 157 пин сын шүтөнчөн 2025 сүл төлне 205 пин сынна ситөрме паләртәсә. «Манән бизнес» проект шайәнче бизнесе пулшә пулшә паракан мөнпур организация пәр лаптәка пәрлештерөс ёс вөслөннә.

Чәваш Енре фермер ёснә аталантарассине республика правительствин тимләх уйәрнине, хәвәртләха чакармасәр тухәслә ёсlese пымаллине, фермер хушаләхәсене кирлө пөк условисем туса памаллине паләртрөс нумаях пулмасть пәр районти ёслә төлпулра. Унта шәпах фермерләха аталантарас, инвестици тата предпринимательләх пултарулахне үстөрес, предпринимательсен прависене хүтөлөс өнөпе ёслекөн координация канашә туса хуни те сак төллөвөх сирәплөтөт.

яланах теприне ыра тума тәрә-шәт, унән камәл-туйәмөпе интөресленөт, сүрөклөх хушаланнине туйсан хавхалантарать.

Районти депутатсен Пухәвөн депутатчә пулнә май, хәйән округне көнә ялсөччө пурәнакансемпе тәтәшәх төл пулса төрлө ыйту татса пама пулшәтчә. Ыра камәлләскөре Кивә тата Сөнә Пу-янкасси сыннисем сентябрөн 13-мөшөнчө тепәр хут районти депутатсен Пухәвөн депутатне суй-ланә. Сынсен шанәсчө тивөслә пулнә ятпа саламлатпәр әна ву-лакансен ячөпе.

Сапла, пурнаса пәр ыранта тә-масть. Енерхи чәнләхсем хыса юласәсә, вөсен ыранне сөннисем килөсә. Экономикәра та саплах. Унчөн инвестици илөртүлөхөн рейтингөсене хәтөрленө чухне регионән географини ырансәвнө, сүтсәнталәк ресурсөсене төпе хунә пулсан, 2019 сүл қатартәвө тәрәх вөсен 11 процентпа тан-лашкан витөмө пысәк пулман. Хәл малти ыранта – шалти ры-нок, унтан – производство майө-сем, регионти инфратытәм.

Кү тапхәрта бизнесе та сәмәл мар. Сакна шута илө Рәсәй Федерациян Президентчә қасал майән 11-мөшөнчө вак тата вә-там бизнесе тата хәйсем төллөн ёслекөн статус илнә граждәсене пулшәмалли сөнә мерәсем сүн-чөн пөлтөрчө.

Пысәк компаниясем пурнаслакан туянумен ёснө пәчәк предпринимательсенө те хутшәнтарассине те анлә-латмалла, вөсене экспорт таварө-сем туса қаларассине йөркөлөс тата туса қаларас ёсрө пулшә-малла, қредита гарантин пулшәвө парассине үстөрес пымалла, биз-нес валли ёслекөн инфратытәма, предпринимательсенө патшаләх паракан пулшә ёсөсөмпе хәйсем ёслекөн-пурәнакан ырантах уса қурмалли майсем туса, лайәхлат-са пымалла.

–Юлашки сүлсенчө республика фермерөсем производствән қал-қал үсөмнө тивөстөрчөс: тупәш-сем 5 сүл хушшинчө 11 хут, май-рақаллә шүлтра ыльәх шүчө – 7 хут ытла, ақса-партса илөкөн сөр лаптәкө – 6,5 хут, хресчен-фер-мер хушаләхөсөнчө ёслекөн сын-сөн шүчө 4 хут ытла үснө, – Чәваш Енри ёсшөсөн ситөнөвөсемпе камәллә пулнине пөлтөрет Бо-рис Левкиевич.

ЧР ял хушаләхне аталантар-ма тәрәшәкансемшөн савәнма пөлет эппин вәл. Пысәк опыппа тәтәшәх паллашәт мал өмөтлө ертүсө. Вөсемпе тан пыма тәрә-шәт, ёсрө харсәр пулнәшәй район администрацийән, Чәваш Патшаләх Канашөн, ЧР ял хушаләх министрствин Хисөп грамоти-сене тивөслә пулнә.

Сынләхө, пусарулахө пысәк унән, хәй тавра хастар, ёсө пар-әннә сынсене явәстарма, произ-водствәна йөркөлөме пултарать Б.Алексөев предприниматель. Яланах халәх хушшинчө қурма пулшә сывә пурнаса йөркинө тыт-са пыракан арсынна. Ялти пурнаса аталанәвнө хәйән түпинө те хыв-ма әнтәлать вәл.

Шел, төпкөчөн, Владимирән пурнаса сөнкөрлө пулчө. Сүл сүнчи автоаваринө лексө вәхәс-сәр уйрәлса қайрө пурнасран. Алексөев хресчен-фермер хушаләхәнчи ёсөсөнө йөркөлөсө пыма пулшәтчө вәл ашшөне. Сүтә малашләх пирки өмөтленнө сәмрәка, Владимир Борисовича, манмасә районти пурәнакансем. Тәван сөршыв хүтөлөвсө күнөчө сүллен унән ячөпе районти волейболистсен турнирнө йөркөлөсә. Унта республикәри спортсменсен ытти командисем те хутшәна сәсә. Вәйәсем кашнинчөх хөрү иртөсә.

Ёсрөн татәлмасәр, заочно май-па Хусанти социаллә тата гумани-тари пөлөвөсен институтәнчө аслә пөлу илнө хушаләх ертүсө. Тепәр лайәх өнне те асанмасәр иртөс қилмөст. Борис Левкиевич

Сүтә өмөтлө ертүсө

Қасалхи сүл пусләмәшө төлне пирөн районти пәчәк тата вә-там предпринимательләхөн 302 субьектнө шута илнө. Вөсөнчөн 27-шө пәчәк тата вәтам пред-приятини, 275-шө уйрам предприниматель, сав шүтра 38 хресчен-фермер хушаләхө. Тәвай өнри пәчәк тата вәтам предпринимательләхө 1602 сын ёслөт. Пәчәк предпринимательләх сферинчи пәр уйәхри вәтам ёс уқси 16934 тенкөпө танлашәт.

Пирөн районән та социаллә пурнасаёпе экономика малалла аталанса пырать. Предпринимательсенчөн «Акқонд-агро фирма» АО, «Акқонд сөт» ООО, «Тәвай кооператив» ПО, С.Р.Илларионов, В.Г.Грачев хресчен-фермер хушаләхөсем хәйсөн тивөсөсөнө аван пурнасласә. Ытти ХФХсем те вөсөнчөн юласшән мар.

Борис Алексөев хресчен-фер-мер хушаләхө те, ақ, ял хушаләх сөрөсөнө ёсlese хәтөрлөссипө ыра төслөх қатартәт.

...Ял хушаләх кооперативө-сенчөн хәш-пөрисөм хәй-сөн тивөсөсөнө пурнаслаймаи пулсан, 2006 сүлта районти «Қрасное Сормово» ЯХПКран йөркөлөнө асаннә хресчен-фер-мер хушаләхнө. Борис Левки-евич Алексөев предприниматель йышәннә ял хушаләх ёсөсөнө йөркөлөсө пыма. Майрақаллә шүлтра ыльәх, қаярахпа сысна та пәхнә икө ял сыннисем, пәр-чөллө тата пәрса йышши куль-турәсем те туса илнө.

Выльәх пәхәкансенө сәмәл мар ёсөсөнчө хавхалантарма 2014 сүлта «Тәвай районәнчи сөт-сү фермин чи лайәх коллективө» ята сөнсө илөсшөшөн әмәрту пусарнә ун чухнө район администрацийән АПК аталанәвөпе экологини пайө. Кашини уйәхрах пөтөмлөтнө сөт өглө суса илнине, пысәк қатар-ту тунисөнө ёс ыранәнчөх Дипломпа парнө парса чысланә. Сакә, паллах, доярқәсөнө тата тухәсләрах ёсleme хистөнө.

–Алексөев хресчен-фермер хушаләхәнчө ёсө лайәх йөр-көлөнө, ыльәх пәхәкансем питө тәрәшуллә, қану күнөсемсөр ёсөсө. Майрақаллә 81 пус шүл-тра ыльәх уса сәсә вәрманхөри-семпе чүқсырмисем, вөсөнчөн 35-шө сәвақанни. Январь-октябрь

◆ Б.Л.Алексөев

уйәхөсөнчө 100,6 тонна сөт туса илнө, ноябрөн 1-мөшө төлнө пәр өнө пуснө вәтам сәвәм 2874 килогрампа танлашнә, – тесе сырнә ыльәх пәхәкансен ситөнөвө пирки «Ял ёсчөнө» хасатән пәр номерөнчө. Икө сүл хушши сапла чысласа хавхалантарини қайран-хи пөтөмлөтүсем сине те витөм күнө, паллах. «Пәчәк ситөнүрөн пысәкки пулать», – тесе ахаль-тен қаламан-сөкө вәтәсем. Сүл-таләка та әнәслә вөслөнө өнтө сакән хысән вәрманхөрисемпе чүқсырмисем.

Раиса Алексөевна Шурасөвәпа Любовь Степановна Гаврилова, Николайпа Василий Алексөевич Лаптинсем, Николай Варсоно-фьевич Павлов, Владимир Алексөевич Николаев хәйсөнө шанса панә тивөсөсөнө аван пурнасланә сав тапхәрта.

Вун тәватә сүл хушшинчө улшә-нусем сахал мар пулнә Алексө-ев хресчен-фермер хушаләхәнчө. Төрлө сәлтәвсенө пула ыльәх-чөрлөх пәхәс тивөсө пәрахәслама йышәннә қунта.

Халыхи вәхәтра вөсем пәрчөллө тата пәрса йышши культурә-сем ситөнтерөссипө вәй хура сәсә.

–Нумай сүл үсөкөн қурәка 90 гектар сүнчө ыран панә эфир, 121 тонна утә хәтөрлөме пултәр-тәмәр. Пәрчөллө тата пәрса йыш-ши культурәсем пурө 405 гектар йышәннә, сав шүтран 155 гектар тулә, 160 гектар урпа. ырманна әнәслә вөслөнө, 854 тонна пәр-

чөллө тата пәрса йышши куль-тура (420 тонна тулә, 434 тонна урпа) сәпса төшөленө. Қасалхи тухәс савәнтарчө, пәр гектар пуснө 27,1 центнерпа танлашрө вәл. 65 гектар сөр сухаласа хәвар-тәмәр, – хәйсөн ёсөпө көскөн пал-лаштарчө асаннә хушаләх ертүсө.

Йывәрләхсем өмөнчө пуса ус-малла марри пирки паләртәт Борис Левкиевич, ситөнүсем пөтөмпөх сөр ёсчөнөсөнчөн хәй-сенчөн қилнине асанәтә тата.

Унән сәмахөсөнчөн Николай Алексөевич Лаптинпа Илья Вале-рианович Ефимов механизатор-сем хресчен-фермер хушаләхнө йөркөлөнөренпөх трактор рулө өмөнчө пулнине пөлме түр қилчө. Эдуард Анатольевич Ильинпа Вя-чеслав Федорович Алексәндрова та ырапа паләртрө вәл. «Иртен пусласа тавраләха қас чаршавө қариччөнөх уйран көмө васка-мәстчөс мәттүрсөм», – мухтәт хәйән ёсчөнөсөнө Б.Алексөев.

Ёс уқсинө вәхәтра парасә, қирлө пулсан пулшәсә те икөн қунта тәрәшуллә работниксенө.

Борис Левкиевич 1964 сүлхи ақ уйәхөн 16-мөшөнчө Сөнө Пу-янкассинчи нумай ачаллә сөмь-ре сүтә төнчөнө қилнө. Ёс сөмнө сывәсә үснө, тәван ялти сакәр сүл вөрөнмөлли шүлтпа лайәх палләсемпе вөрөннө.

Сирөп пөлуллө пулма әнтәллә қаччә, савәнпа тепәр икө сүлнө Элпусчөнчи вәтам шүла сүрөнө. Аттөстат илнө хысән Тәван